

V ISKANJU ČLOVEČNOSTI

NIKA AUTOR, WIDAD TAMIMI & VESNA BUKOVEC

II. GIMNAZIJA MARIBOR

NIKA AUTOR

(Maribor, 1982)

Nika Autor je na II. gimnaziji obiskovala oddelek za mednarodno maturo, po opravljenem študiju na oddelku za slikarstvo Akademije za likovno umetnost in oblikovanje v Ljubljani pa trenutno dokončuje doktorski študij na Akademiji za likovno umetnost na Dunaju. Kot študentka se je izpopolnjevala tudi na Poljskem in Finskem ter je prejemnica več nagrad (*študentska Prešernova nagrada 2008, Priznanje Riharda Jakopiča 2014, Nagrada Franceta Brenka 2015*). Imela je 14 samostojnih razstav in sodelovala na več kot 40 skupinskih razstavah. Uspešno deluje kot videastka in je na več kot 40 različnih lokacijah doma in na tujem predvajala svoje vidoe (*obzornike*) ter realizirala 13 performansov. Prav tako je ustanoviteljica Obzorniške fronte, v letih 2014–2015 pa je kot svetovalka sodelovala tudi z galerijo ŠKUC v Ljubljani.

IZBOR RAZSTAV ZADNJIH LET

- 2015 Novice so naše, MSUM, Ljubljana (*samostojna*)
- 2015 Krize in novi začetki: umetnost v Sloveniji 2005–2015, MSUM, Ljubljana (*skupinska*)
- 2015 Razglednice, Galerija Simulaker, Novo mesto (*samostojna*)
- 2015 Stepping over the borders, EMMA, Nicosia, Ciper (*skupinska*)
- 2015 Grammar of Freedom, Garage, Museum of Contemporary Art, Moskva, Rusija (*skupinska*)
- 2014 Suša, MSUM, Ljubljana (*samostojna*)
- 2014 Film d'actualites – l'actu est a nous, Newsreel 55 – The news is ours, Jeu de Paume, Paris, France (*samostojna*)
- 2011 This is no longer the country my uncles talked about, Margin(*al*) notes on solidarity, survival and life, Galerija ŠKUC, Ljubljana (*samostojna*)

VESNA BUKOVEC

(Ljubljana, 1977)

Diplomirala in magistrirala je iz kiparstva na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje v Ljubljani. Deluje kot samostojna avtorica in v okviru umetniške skupine KOLEKTIVA (z Metko Zupanič in Lado Cerar). V letih 2009 in 2012 je bila nominirana za Nagrado skupine OHO. Ustvarja v različnih medijih (*video, fotografija, risba, instalacija*) in pri tem uporablja različne postopke (*raziskava, apropiacija, participacija idr.*). V preteklem desetletju se je predstavila na vrsti samostojni in skupinskih razstav v domačem in mednarodnem prostoru.

IZBOR RAZSTAV ZADNIH LET

- 2015 In če se motim?, Hiša Kulture, Pivka (*samostojna*)
- 2015 Krize in novi začetki: umetnost v Sloveniji 2005–2015, MSUM, Ljubljana (*skupinska*)
- 2015 Open Systems 2-01-04/14, WUK, Dunaj, Avstrija (*skupinska*)
- 2014 Sosedje – Sodobne pripovedi iz Turčije in drugod / Neighbours – Contemporary Narratives from Turkey and Beyond, Istanbul Modern, Carigrad, Turčija (*skupinska*)
- 2013 Risbe, Galerija Domžale, Domžale (*samostojna*)
- 2010 U3 – 6. Triennale sodobne umetnosti v Sloveniji: Ideja za življenje. Realizem in realno v sodobni umetnosti v Sloveniji, Moderna galerija, Ljubljana (*skupinska*)
- 2010 Kako naprej?/Where do we go from here?, Secession, Dunaj, Avstrija (*skupinska*)
- 2010 Minimalne razlike/Minimal Differences, White Box, New York, ZDA (*skupinska*)

www.vesna-bukovec.net

WIDAD TAMIMI

(Milano, 1981)

Widad Tamimi se je rodila v Milanu, kjer je tudi odraščala, počitnice pa je preživljala pri babici v Jordaniji. Prihaja iz multikulturne družine. Diplomirala je iz mednarodnih odnosov, nato še iz prava. Nekaj časa je delala kot pravna asistentka enega od italijanskih senatorjev. Napisala je dva romana, in sicer nagrajeni prvenec z naslovom *Il caffè delle donne* in *Le rose del vento*, ki je izšel leta 2016. Od leta 2014 dela z begunci. V brežiškem begunskem centru kot prostovoljka pomaga združevati družine, kot pisateljica pa zapisuje njihove zgodbe. Slednje so bile objavljene v Delu. Z družino živi v Ljubljani.

Prolog

Zunaj ste. Zebe vas. Danes niste še ničesar pojedli. Včeraj komaj kaj. Oblačila perete tako neredno, da resnično ne vonjate več ničesar sumljivega. Zveni znano? Zveni, kot da bi se lahko dogajalo pred več tisoč leti, ko so ljudje, oblečeni v kožo, lovili hrano in lomastili po pragozdovih?

Dogaja se danes. Tu. Okoli vas.

Begunci morajo pod prisilo vojne in strahu za življenje zapuščati domove, se podajati v neznan in tuj svet. In seveda nalete na odprte roke, tople odeje in prijazno besedo. Kajne? Ti obrazi, zaviti v svoje poslednje imetje, prestrašeni in izmučeni od nenehnega premikanja in pomanjkanja spanca, so odraz dogodkov 21. stoletja.

Dela Widad Tamimi, Vesne Bukovec in Nike Autor nam pripovedujejo zgodbe tistih, ki sami tega ne morejo. Beguncev. Jim boste prisluhnili? Ljudje se moramo zavedati grozot okoli nas, da jih lahko v prihodnosti preprečimo. Prisluhnite.

– SARAH MARN, 2. f

Uvod

Če bi svet namesto kapitalistov vodili umetniki, bi bil zagotovo prijaznejši in humanejši. Umetnost je namreč tista, ki presega dano, išče onkraj, združuje in ozavešča. Reflektira dobo, v kateri nastaja.

Letos na II. gimnaziji obujemo to, česar sicer ne primanjkuje, je pa velikokrat dano pod vprašaj – človečnost. K razstavnemu projektu smo povabili že priznano umetnico mlajše generacije, bivšo drugogimnazijko **NIKO AUTOR**. Umetnica deluje v tistem polju sodobne umetnosti, ki se transparentno prekriva s področji konceptualizma ter poglobljenih raziskav, v katerih se ukvarja predvsem z vprašanji družbe, porazdelitve moči, političnih in ekonomskih vidikov, celo zgodovine. Njeno družbenokritično razmišljanje je usmerjeno tudi v prakso, trenutno se posveča begunski problematiki in deluje kot sodelavka Unicefa. V Mladini so jo predstavili kot »*družbeno občutljivo umetnico, ki nevidne družbene probleme naredi vidne. Umetnost razume kot polje, ki ni ločeno od političnega in socialnega konteksta.*«¹

Ko se je zazdelo, da so ideje že dokončno, postavitev razstave pretehtana, se je tok dnevov obrnil nekam po svoje. Tega dne je ocean beguncev že neštetič čakal pod vetrovnim nebom, skrival svoje osebne bolečine in čakal na milost ali nemilost – človečnosti. In bili bi skrajno arogantni, če se toku, ki nas v življenju preseneti, ne bi ponudili v pomoč in tekli z njim. Nika Autor je tako začela z delom v namestitvenem centru v Šentilju in nato na Vrhniki. Trenutno dela v azilnem domu na Viču v Ljubljani. Družbeno občutljiva umetnica na svet gleda z iskrenim pozitivizmom, a je do njega tudi kritična. Daje nam zgled in pogum, v prvi vrsti pa opozarja, da je pomen umetnosti tudi v aktivizmu, saj tako hitreje in glasneje opozorimo na etična vprašanja. Nikina umetnost ne čaka na boljše čase, temveč v boju zanje visoko viha svoje rokave – tudi za vse nas. In na srečo ni edina.

Tok, ki se je obrnil tega dne, je spremenil prvotni koncept samostojne razstave in se prelevil v oplemeniteno sodelovanje s še dvema umetnicama. **WIDAD TAMIMI** je pisateljica, rojena v Italiji, poročena s Slovencem, prihaja pa iz multikulturne družine. Govori arabsko, v begunskih centrih prevaja in tolmači. Ob tem sliši o premarsikateri stiski in neutolažljivi žalosti, nekatere tudi zapiše. Kot nemi krik se izpovedi zarežejo v spomin in se dotaknejo vsakega bralca. Zanja so besede to, kar so za **VESNO BUKOVEC** risbe, ob katerih razmišlja in materializira svoje prepričanje. Tega velikokrat predstavi na ironičen način. V risbah, razstavljenih na II. gimnaziji, ironijo zamenja neposrednost upodobljenega, s čimer sledi vsebini Widadinih zgodb. *Črke in črte se združijo v eno, ne obstajajo več vsaka zase kot beseda ali slika, postanejo emocije same.*

¹ M. Horvat, Nika Autor, družbeno občutljiva umetnica, Mladina 15/2015.

NIKA AUTOR

Impresije

Seriya fotografij Nike Autor nosi naslov *Impresije: K(raj)ina Slovenije*. Gre za velikoformatne fotografije, posnete s termovizijsko kamero. Nastale so na podlagi videoarhiva RTV. Vsebinsko gre za problematiko migracij, begunstva in t. i. legitimne marginalizacije, s čimer se je Autorjeva ukvarjala že nekajkrat (*Razglednice, Poročilo o stanju azilne politike v RS od januarja 2008 do avgusta 2009 idr.*).

Škrlat v jeseni

Gledalčev pogled že takoj zmoti občutna zrnatost fotografij, a šele po podrobnem pregledu oko zmotijo tudi temnejše silhuete – figure. Slednje predrejo kontinuiran tok pogleda, zato v simbolnem smislu zmotijo krajino samo. Ker gre za podobo nacionalne krajine, tako rekoč tipično slovensko – drevesa, gričevje, polja, travniki ... je Nika Autor vzpostavila sobežje z Groharjevo *Pomladjo* (1905, *Narodna Galerija Ljubljana*). V Groharjevi sliki je odstotna vsakršna motnja (*figura*), s čimer neposredno deluje na gledalca in ga nagovarja k poistovetenju z lastno nacionalno identiteto. K takšnemu razumevanju slike je sicer v veliki meri prispeval Ivan Cankar, ki je umetnost slovenskih impresionistov taktilno povezal s simboli slovenske identitete. V fotografijah Nike Autor nastane šum (*figura*), ki krajino zbudi iz svojega meditativnega stanja in pospeši dinamiko pogleda. Kot razmišlja sama, je to motnja, ki je s slovensko identiteto ne želimo povezati: »Očistiti motnje in zareze v podobi. Očistiti 'Slovensko' krajino!«

Zakaj neki pa je Grohar v svojem opusu večinoma sploh posegal po motivih krajine? Mar se ni tudi on sam velikokrat počutil majhnega, nemočnega, odtujenega v slovenskem prostoru, ki je zanj našel prenekatero kritiko ter ga ozmerjal s špinačarjem in kozolčarjem? Pošteno bi se motili, če bi menili, da se je slovenska različica impresionizma v nacionalno identiteto vključila že takoj ob svojih prvih poskusih. Javnosti je dobro znano dejstvo, da so se slovenski impresionisti najprej morali dokazati v tujini (*Dunaj, razstava pri Miethkeju*), da so jih kasneje, z velikim posegom Cankarja, vključili v opus »nacionalne umetnosti«. Morda bi si tudi sam Grohar dandanes mislil, da bi bilo lepše, če bi ga bolj priznali še živečega, ne pa da so se mu v stiski odpovedali tudi prijatelji. Groharjeva osebna zgodba je ena tistih žalostnih v naši umetnosti, nikakor pa ne osamljen primer. Tudi veliki Mušič bi imel kaj povedati, pa Mihelič, Pregelj ... Ni jih tako malo, ki so sami doživeli trpko usodo in je bila zato njihova ustvarjalnost toliko bolj čustveno prežeta. V njej so postavljali vprašanje ne le o bistvu življenja, temveč tudi vprašanje sočloveka. Nekoga, ki se mu včasih zazdi, da lahko razpravlja o usodi soljudi. O tistih, ki jih ni nikoli spoznal, njihovih obrazov nikoli videl.

Grohar je morda ravno zaradi slutnje, da je od ljudi nekoliko odtujen, slikal krajinske podobe, očiščene vsakršne trohice človeškega; velika narava in nič človeka. Slednji je namreč tisti, ki krajino popači; s svojimi dejanji in s svojim razpravljanjem o usodi drugih. To je simbol človeka, ki figure v krajini ne prepozna kot odseva samega sebe, čeprav je slednja postala ravno to: refleksna podoba tistega dela jaza, ki ga ne želimo sprejeti. Naša lastna senca. Tlačimo ga v podzemlje, dokler se njegova podoba ne začne razkrajati in ostane le še packa. Le še motna silhueta brez oči, brez glasu, brez identitete. Tujec. Živi v istem svetu, a dokler je daleč od nas, zanj ne vemo in nam ni mar. *Sami sebi postanemo begunec.*

Strah nas je, da bo barbarska figura izničila vse, kar smo do sedaj gradili. A ta barbarska figura je naš drugi jaz. Iz podzemlja nam žuga, nas kreše, zasadi korenine pelina. Na drugi strani pa istočasno postavlja vprašanje: *kaj pa če bi bil jaz?*

Če povzamemo besede Sergeja Kapusa o angažirani umetnosti Nike Autor: »In prav tu je točka odpora, ki pokaže na mehanizme oblasti in nadzora in razkrije razpoke v dominantni konstrukciji realnosti. Zahteva Autorjeve je pokazati, kaj ni bilo reprezentirano in kaj je ostalo neopaženo in prezrto ter tako pokazati na hegemonsko paradigmo.«² Videti ali ne videti, je torej izmuzljivo, a poglavitno vprašanje. Včasih je lažje pogledati proč, a s tem pogledamo proč od samih sebe, od svoje identitete, od svojih želja za svoje bližnje.

² Sergej Kapus, Poročilo o stanju azilne politike v RS od januarja 2008 do avgusta 2009, Zofijino oko, 3. 6. 2012.

KAJ ZATE POMENI, BITI ANGAŽIRANI UMETNIK?

Biti angažirani umetnik razujem kot parcialno željo in nujnost, zato da svetu, ki je vse bolj podoben »brezsvetju«, poiščemo »ustreznejšo« podobo, »novo« izkušnjo. V razpršenih in fragmentiranih izkušnjah, v prepletu jezika in podob, ki ga preizkuša umetnost, vidim potencial novih možnosti.

Umetniško (angažirano) produkcijo razujem kot dejavnost, ki obstaja znotraj različnih družbenih oblik delovanja, kot mesto, v katerem se lahko kažejo družbene spremembe, in kot mesto, v katerem se izrisujejo njeni družbeno transformativni potenciali. Potrebno pa jo je brati/razumeti tudi kot nekaj, kar sloni na čisti partikularnosti, ki se manifestira v celoti in se ob vsakem trzljaju veke in ob vsakem novem pogledu ponovno razdrobi v fragmente. Zato gre pri mojem delu prej za nerodne poskuse, ki so velikokrat označeni kot družbeno angažirani, politično motivirani ali socialno občutljivi in tudi kot dolgočasno ter nerazumljivo »tresenje kamere«. Ob tem se včasih res počutim kot nerodni Benjaminov barbar. Gre predvsem za poskuse kolažiranja podob, besed in vprašanj, ki neutrudno vztrajajo in se ponavljajo. Zato takšno prakso – raje kot umetniško delo, ki v svojem poimenovanju nosi težo zgodovine, muzealstva, zbirateljstva in raznih tržnih razmerij – imenujem poskusi in zapiski.

VLOGA UMETNOSTI V POLITIKI ALI VLOGA POLITIKE V UMETNOSTI?

Je kompleksno vprašanje, na katero lahko odgovorim zgolj pavšalno in z nekaj iztočnicami. Politika v umetnosti ne pomeni nujnega zla, kot se spontano velikokrat misli ob zlizanem stavku »vmešavanje politike v umetnost« (to nas uči tudi zgodovina avantgardnih gibanj v začetku 20. stoletja). Kulturna strategija, ki jo pišejo za to izvoljeni predstavniki s svojimi ukrepi, regulira in uravnava delovanje kulturne produkcije. Zagotovo je ta v Sloveniji na nezavidljivi ravni, kajti muzeji usihajo in umetniki beračijo. Če sem malce hudomušna, se danes lahko umetnik/umetnica počuti polaskano, ko »zlizan stavek« postane resničnost. Recimo leta 2012 je razstava Tanje Ostojič v Galeriji ŠKUC izzvala zgrožen in ogorčen odziv ene izmed političnih strank, ki je zahtevala umik avtoričinih del. To je prej redkost, izjema in komično naključje. Zakaj? Ker sistem pogoltne tudi lastno kritiko.

Zagotovo pa »življenje v puščavi« ni odgovor. To, kar se dogaja, bodisi meni ali vsem nam, me vznemirja, skrbi in premika. Zato se mi, če to vprašanje povežem s prejšnjim, zdi, da v kolikor obstaja kategorija »angažirani umetnik«, nimam predstavnosti, kaj pomeni biti »neangažirani umetnik«. Umetnost je neposredno vpeta v družbo in je njen integralni del. Umetnik ni izvzet iz družbenih, političnih, ekonomskih in socialnih procesov, v katerih se nahaja. Zato bom predrzno trdila, da je umetnost politična.

Vprašanja, ki jih bo poskušal osmisлити tudi naš dogodek (op.: pogovor z razstavljalčkami ob odprtju 12. 4. 2016), se dotikajo brezimnih in brezpravnih, ki jim množična občila in vsesplošna reprezentacija namenja vlogo žrtev, prevarantov, kriminalcev in drhali ... To je oblikovala zdajšnja izkušnja Obrežja, Rigoncev, Indomenja, Šentilja, Egejskega morja ... Tam je oz. je bila situacija res dramatična, medtem ko se je slovenska politika še enkrat do popolnosti 'izkazala' v svoji klavrni in reakcionarni drži. In prav nič drugače se taista »politika« ne obnaša v kulturi. Klavrno in neprogresivno.

SE DRUŽBENA OBČUTLJIVOST PRIVZGOJI ALI JE DANA Z ROJSTVOM?

To je nujna naloga vrtcev, šole in drugih izobraževalnih ustanov, staršev ter okolja.

SPOMINI NA DRUGO?

Ljubezni, impresivna knjižnica, preizkušanje meja, brezskrbnost.

KATERI MENTOR SI ZASLUŽI POSEBNO OMEMBO?

Prav vsi.

KAJ JE MARIBOR, KAR DUNAJ NI?

Poceni.

WIDAD TAMIMI

zgodbe

VESNA BUKOVEC

ilustracije

»In kot pisateljica verjamem, da je pisalo orodje, ki daje glas neslišanim. Voci di un mosaico. Svet vidim kot sliko, sestavljeno iz drobcev: barvitih občutij, raznolikih misli, neskončnih resničnosti. Vsak ima pravico do svoje zgodbe in slika brez teh najmanjših koscev ne bi bila sestavljena.«³

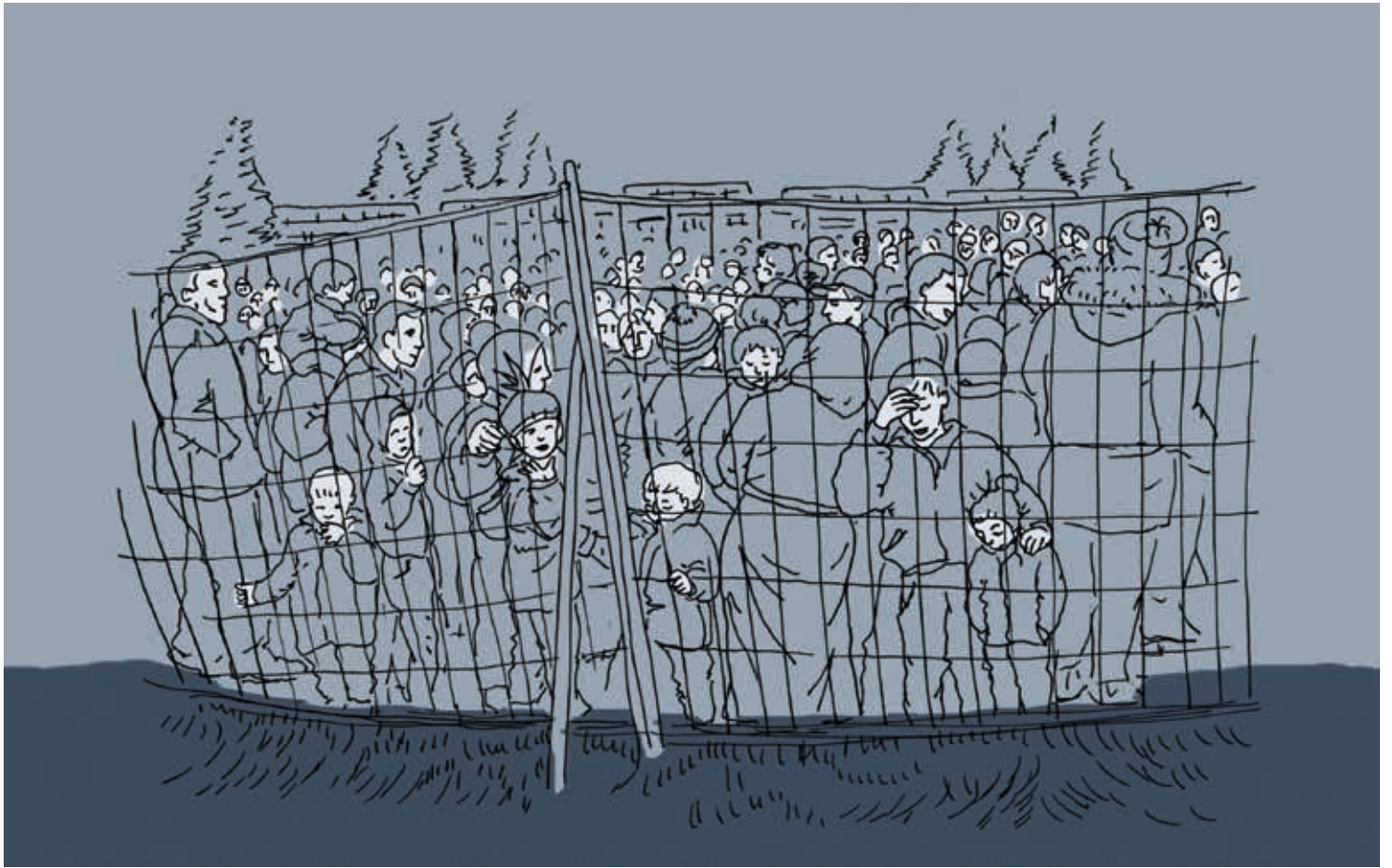
Vloga Widad Tamimi je neprecenljivo velika v dvojnem pomenu; v prvem seveda za ljudi, ki se ji nekateri bolj, drugi manj zaupajo. V drugem tudi za nas, ki beremo dotične zgodbe in imamo priložnost ozavestiti stisko tistih, ki jih ne poznamo. Če so bili begunci naši predniki, če so morali v nepoznano po vsakdanji kruh naši pradedje, če so naši prijatelji pribežali z vojnih območij in nam je zanje mar ... ali nismo potemtakem vsaj malo begunci vsi? Odgovor na vprašanje, kaj si želite zase in za svoje najbližje, je verjetno samoumeven. Blaginjo. Srečo. Zdravje. Mir. Če slednjega ne privoščimo vsem, ki bivajo, je želja le polovična. Da bi dosegli svetovni mir, enakopravnost za vse, preprečitev revščine ... je morda res utopično, **ampak kaj ste pa vi danes že naredili za boljši svet?** Widad ve, kaj pomeni biti begunec, ve tudi, kako sentimentalna je beseda dom, sploh če od njega ni ostalo drugega kot le ključ. Ta je simbol upanja, da bo morda nekoč ponovno odklenil tista ljubljena vrata. Pisateljica prihaja iz multikulturene begunske družine, kar jo je seveda na svoj način zaznamovalo.

Zgodbe, ki jih je ob ponedeljkih objavljala v Delu, so nadvse ganljive. V njih se distancira od trenutno perečih definicij, ki bi ene ali druge begunce različnih narodnosti selekcionirala, niti se ne ukvarja z razločevanjem med begunci in imigranti. Vsem da enake možnosti, konec koncev so vsi ljudje. Tamimijeva prav tako ne obnavlja analiz statistik, v ospredje postavi človeško usodo kajti, kakor pravi Vesna Bukovec: »**Umetnost si vzame svobodo, da lahko na kakršenkoli način govori o katerikoli temi. To pomeni, da lahko tudi na zelo osebni način predstavi družbene probleme in stiske sočloveka.**« Posameznika s svojimiemocijami, spomini, identiteto. Ravno tisto, kar nam gre najtežje in ravno tisto, zaradi česar ostajamo človeški.

Ravno zato so zgodbe, ki so na II. gimnaziji razstavljene prvič, podaljšek tistega, kar želi povedati Nika Autor. Če nam Autorjeva predstavi nekoliko zabstrahirano metaforično podobo nas samih, ki ne želimo videti motenj, čeprav šum obstaja še naprej, nam zgodbe Widad Tamimi razprejo ravno to – ozavestijo begunca v nas samih in nas nokavtirajo z lastno empatijo. Če jo seveda premoremo.

³ Patricija Maličev, Kavna usedlina pripomore, da na plano privrejo nezavedni spomini, Sobotna priloga Dela, 24. 5. 2014.

Naučili so se vpiti »kruh, kruh«. Objemal sem svojo sestrico Lino. Že več dni je nahodna in teče je iz nosa. Obrisal sem ji ga z rokavom svoje jopice, ki že dolgo smrdi po plesni.

YZN JE STAR 11. NA HRVAŠKEM SO GA LOČILI OD DRUŽINE, S KATERO JE ZBEŽAL IZ SIRIJE. V BREŽICE JE PRISPEL OB 2. URI ZJUTRAJ, PREMRAŽEN IN MOKER OD DEŽJA. PO VEČ KOT ENEM MESECU SE JE SPET ZDRUŽIL Z DRUŽINO.

Lejla, obljubljam ti, da te bom, potem ko bom našel ustrezno delo in prihranil nekaj denarja, peljal v Pariz. Skupaj se bova povzpela na Eifflov stolp. Vem, vem, to najino potovanje se je začelo precej neprijetno, a boš videla, da bo sčasoma vse bolj in bolj. Moja mlada nevesta, ti si tako lepa, tako čudovita ... Le še malo boš morala potpeti. In če se mi boš potem ves čas tako lepo smejala, si ne bom mogel kaj, da te ne bi peljal na Eifflov stolp.

SAMI, MLAD, DUHOVIT, PRIJAZEN IN IZJEMNO VLJUDEN FANT, JE Z ŽENO NA ŠENTILJ PRIPOTOVAL LANI JESENI. OBA ZELO ZELO MLADA, STARA KOMAJ KAJ VEČ KOT DVAJSET LET. POROČILA STA SE NEKAJ DNI PRED ODHODOM. ODLOČILA STA SE, DA BOSTA SKUPAJ ZAPUSTILA SIRIJO IN SI USTVARILA LEPŠO PRIHODNOST.

Moje ljubo bitjece, majceno in neomadeževano. Še preden si prišlo na svet, si že videlo večnost. Vojno in beg, strah in jezo, ljudi, ki jih je pogubila sovražnost. Sanjala sem o tem, da te bom odnesla stran, še preden se bosta najini telesi ločili. Ne poznam varnejšega kotička od tega, v katerem sem te nosila in varovala vse do rojstva.

HAIDERI JE V SLOVENIJO PRIPOTOVALA OB KONCU OKTOBRA. POMIKALA SE JE KOT DUH, BILA JE TELESNO IZČRPANA IN NA SMRT ZASKRBLJENA. V VSAKEM KRAJU, SKOZI KATEREGA JE POTOVALA, JE PROSILA ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA PONOVNO ZDRUŽITEV DRUŽINE, A SO BILI ZAMAN VSI NJENI POSKUSI, DA BI VZPOSTAVILA STIK Z BOLNIŠNICO, V KATERI JE RODILA.

Izginila sem v prahu bivanja. Moje noge niso nikoli obstajale in tudi moj duh se je hotel izgubiti v vetru. Utopila sem se v valovih večne žalostinke. Pokleknila sem na grobišče našega nekdanjega domovanja. Dohite sem ječala, sužnja podob, ki prinašajo bolečino. Grozljive slike, pustite me oditi.

AJŠA JE IZGUBILA VSE, IN TO NA NAJBOLJ KRUT NAČIN. NJENEMU OČETU, UNIVERZITETNEMU PROFESORJU, SO PRVEMU PREREZALI VRAT. NATO SO USMRTLILI ŠE VSE PREOSTALE MOŠKE. PRED NJENIMI OČMI. ODŠLA JE S SESTRO IN Z NEČAKI, KI PA SO BILI NAMENJENI DRUGAM. ŽELELA SI JE PRITI DO SVOJIH DVEH OTROK, A JE JE BILO GROZA OB MISLI, DA JIMA BO MORALA Povedati vse tisto, kar se je zgodilo.

Zgodbe imajo svojo vizualno spremljavo izpod rok Vesne Bukovec. Ilustracije so zgovorne brez besed. Poudarjajo najintimnejši trenutek zgodbe in to na najenostavnejši način: z izčiščenimi linijami, s premišljeno kompozicijo ter ponekod zgolj s ploskovitimi podobami. Temu se pridruži še skromen izbor barv, omejen na zgolj dve, največ tri barve. Najmočnejše zgodbe ne potrebujejo močne podpore likovnih elementov, do izraza pridejo ravno zato, ker je podoba preprosta. Gre za odlično vzpostavljen umetniški tandem: »Z Vesno Bukovec sva se srečali v begunskem centru in od takrat sodelujemo. Njene risbe niso posnetki; s fotografsko lečo bi vdrla v njihovo dostojanstvo. Zato sem izjemno počaščena, da imam priložnost sodelovati s tako nadarjeno in senzibilno avtorico, kakršna je Vesna.«⁴

V delih Bukovčeve sicer vedno zasledimo kritiko, sama pravi, da ne gre toliko za iskanje empatije, temveč ogledalo družbi. Patologije v družbi postanejo kot metuljev efekt, ena se nanaša na drugo, spet druga na tretjo, dokler ne ugotovimo, da je nastala verižna reakcija. Ne gre se torej čuditi, da se po vseh temah, ki se jih je v svojih delih dotaknila, trenutno ukvarja z begunsko problematiko in jo na svoj način skuša osvetliti drugim. Zaveda se, da želi politika odgovornost vedno bolj preložiti na posameznike, ki se potem zatekajo k 'instant pozitivni' psihologiji, pretirani uporabi družabnih omrežij ali potrošniški mrzlici. Pritisk odgovornosti se v družbi prelevi v pasivno spremljanje in nemo komentiranje, ni pa množičnega aktivizma, če pa že je, lahko kmalu zapade v aktualiziranje lastnega ega. To je Vesno Bukovec spodbudilo, da je ustvarila serijo z naslovom *Obljubim, da bom spremenila svet, ampak le, če bo to storilo 10 drugih*, navezano na potuho, ki jo imamo ljudje, ko na toplem preko TV/PC-zaslonov spremljamo dogajanje okoli sebe, namesto da bi aktivno začeli spreminjati svet. Sama doda, da seveda to nikakor ni enoznačno in da so tudi družbena omrežja povzročila že veliko konkretno izvedenih akcij. Kot sodobna umetnica, ki družbi nastavlja ogledalo, pa seveda ravno zaradi tega marsikdaj naleti tudi na nerazumevanje, celo »odklonilen odnos 'laikov' do sodobne umetnosti«⁵. Umetnik tako lahko hitro postane tujec v lastni državi, v družbi, ki ga obdaja, morda celo v svetu umetnosti.

Widad Tamimi, ki sama ni poznala težav z integracijo in nesprijemanjem svojega porekla, opozarja, da je današnja resničnost povsem drugačna, težja. Sama se je ravno zaradi tega ukvarjala s prostovoljskim delom in v Milanu učila arabske otroke italijanščine: »Potem sem ugotovila, da se moram posvetiti njihovim materam, da jih naučim italijanščine, da bodo lahko sledile učenju otrok.«

⁴ Patricija Maličev, Kavna usedlina pripomore, da na plano privrejo nezavedni spomini, Sobotna priloga Dela, 24. 5. 2014.

⁵ Ida Hiršfelder, Barva na dlaneh: Vesna Bukovec; Zakaj delam to, kar delam?, Dnevnik, 9. 6. 2009.

ALI IMA UMETNOST (LITERATURA/LIKOVNA UM. ...) POMEMBNO VLOGO PRI OZAVEŠČANJU DRUŽBENIH PROBLEMOV?

»Umetnost si vzame svobodo, da lahko na kakršen koli način govori o kateri koli temi. To pomeni, da lahko tudi na zelo osebni način predstavi družbene probleme in stiske sočloveka. Če se mora novinarstvo držati določenih stanovskih pravil in je zavezano uredniku, naročniku in zakonom (npr. t. i. uravnoteženo poročanje), pa lahko umetnost veliko bolj kritično in poglobljeno predstavi problem, postavlja vprašanja in zavzema stališča.«

ALI JE LAHKO NACIONALNA VSEBINA V UMETNOSTI PROBLEMATIČNA?

»Vse je vedno potrebno pogledati v širšem kontekstu in enako velja tudi za umetnost. Časi, ko je bila nacionalna, narodnobuditeljska vsebina v umetnosti dobrodošla, so bila specifična zgodovinska obdobja, ko sta se narod in država šele vzpostavljala ali pa jima je grozilo uničenje (npr. obdobje NOB). Takrat je bila taka vsebina tudi kritična do aktualne družbene realnosti. Danes, ko je Slovenija polnopravna članica Evropske unije in celo članica Nata, pa je vsako poudarjanje nacionalnosti, predvsem v smislu ločevanja 'nas' od 'drugih', skrajno problematično. Novodobni rasizem namesto na ločevanju ras temelji prav na ločevanju kultur. Populistično poudarjanje negativnih razlik v kulturi in življenjskih navadah širi strah, neti sovraštvo in napeljuje k nasilju. Da, nacionalna vsebina v umetnosti danes se mi zdi skrajno problematična.«

JE TEŽJE UMETNIKOM, KI SO V SVOJEM USTVARJANJU NEPOSREDNO KRITIČNI?

»Verjetno se je veliko lažje ograditi od sveta in zaprt v ateljeju ustvarjati nek lastni svet in estetiko. Takšno ustvarjanje je lahko tudi nekakšna avtoterapija, ki pomirja. Neposredna kritika dogajanja v družbi v kontekstu umetnosti pa od ustvarjalke ali ustvarjalca terja nekaj napora in tudi etičnih odločitev. Družbena kritika je namreč lahko tudi zelo problematična, saj je meja med opozarjanjem na krivice in njihovim izkoriščanjem za lastno umetniško promocijo zelo tanka in včasih celo zabrisana.«

KAKO DELO V BEGUNSKEM CENTRU SPREMENI ČLOVEKA?

»I believe that whenever we experience something different from our daily life, we change, but not automatically. It's mainly a wish that some people have, some other don't. We can see, being blind even if we stand in front of the evidence. Empathy makes the difference, which is the wish to put ourselves in the experience of other people. I don't think my personality changed, but I am surely more aware of how much media can create a kind of distortion of reality throw images and words. Being directly involved, since we are young, into situations that are different from our daily life gives us the opportunity to see things, experience the reality of this world instead of being just outsiders that watch the world online. Our personality will not change, but our thoughts might change a lot.«

ALI IMA UMETNOST POMEMBNO VLOGO PRI OZAVEŠČANJU DRUŽBENIH PROBLEMOV?

»I chose to be a writer of short stories and novels instead of being a journalist, because I believe fiction has a great impact on readers, much more than newspapers sometimes. Novels can simulate a flight, into the experiences of other people. While reading, we live the life of others. It's a great opportunity for the reader to feel emotions he/she never did, and it's a great opportunity for the writer to tell much more than simply the story of a character.«

ALI JE LAHKO NACIONALNA VSEBINA V UMETNOSTI PROBLEMATIČNA?

»Cultural particularities are always important. We should never forget who we are and where we come from. But if our culture becomes a limit instead of a root that enables us to grow strong in a multicultural world, then, culture becomes a insane tree, which cannot grow up big, strong and tall. We define ourselves in contrast to others, such as "we are not them",

when we are not secure and strong enough. If we believe in what we are and what we do, there is no need to compare us to the others, because the others can only contribute to improve what we are. All of us can learn till the end of our lives, and everybody has something to teach us as much as we can teach the others. We cannot live inside of home, scared and protected from the rest of the world, because it would simply make us lose something: interaction, diversity, and the consequent dynamics stimulate both sides. Languages are a great symbol of our identity, but let's not forget that languages are first of all a tool, a mean that we use to communicate, to interact with someone else, who is never identical to who we are.«

JE TEŽJE UMETNIKOM, KI SO V SVOJEM DELU NEPOSREDNO KRITIČNI?

»I believe art comes always from a critical point of view of reality, even when it's simply a rebellion to reality in the need of fantasy. Surely a political and historical critique must be well supported by analysis, because it's not simply a critical point of view, but a real study, which might even aim to suggest an alternative. It means you have to study, analyse, and build your view on solid basis. This kind of art shows only the result, and not all the work behind, but that work is fundamental, of course.«

Zaključek

Razstava je preplet besednega, vizualnega, čustvenega in razmišljujočega.

Zgodbe Widad Tamimi, na II. gimnaziji sploh prvič razstavljene, so kot podaljšek tistega, kar želi povedati Nika Autor. Če nam Autorjeva predstavi nekoliko zabstrahirano, metaforično podobo nas samih, ki ne želimo videti motenj, čeprav šum obstaja še naprej, nam zgodbe Widad Tamimi razprejo ravno to – ozavestijo begunca v nas samih in nas nokavtirajo z lastno empatijo, če jo seveda premoremo. Nato nas predrami še Vesna Bukovec in glasno nastavi ogledalo:

TUKAJ SMO. SKORAJDA GOLI IN SKORAJDA POVSEM NEMOČNI.

ZGOLJ LJUDJE.

V ISKANJU ČLOVEČNOSTI.

V ISKANJU ČLOVEČNOSTI

NIKA AUTOR, WIDAD TAMIMI & VESNA BUKOVEC

12. 4. - 12. 5. 2016

Založila:

II. gimnazija Maribor, Trg M. Zidanška 1, 2000 Maribor

Zanjo: mag. Ivan Lorenčič, ravnatelj

Besedilo, organizacija:

Petra Čeh, prof.

Prolog:

Sarah Marn

Postavitel razstave:

Nika Autor, Vesna Bukovec, Widad Tamimi, Petra Čeh

Lektoriranje:

Drago Meglič, prof.

Oblikovanje:

drugaOblika

Tisk:

Grafični studio Gogi

Naklada:

150 izvodov

WWW.DRUGA.SI

Otvoritveni dogodek:

Neža Kokol, Vita Krump, Gašpar Marinič, Nik Osmančević,
Petra Čeh